

Сидоренко Сергій Григорович

*здобувач третього (освітньо-наукового) ступеня вищої освіти
доктора філософії (PhD)*

ДННУ «Академія фінансового управління»

Sydorenko Serhii

Applicant for the third (Educational and Scientific) Degree of higher Education

Doctor of Philosophy

SESE “The Academy of Financial Management”

ORCID: 0000-0003-0759-2945

DOI: 10.25313/2520-2294-2025-1-10627

ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЯК ОБ’ЄКТ АУДИТУ INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS AS AN OBJECT OF AUDIT

Анотація. Вступ. У сучасних умовах розвитку економіки знань інтелектуальна власність стає одним із ключових активів підприємств, установ, організацій, національних економік. Права інтелектуальної власності належать до нематеріальних активів, вони не мають фізичної форми, але можуть мати значну економічну цінність, можуть бути використані для отримання економічної вигоди, підвищення ділової репутації, збільшення ринкової вартості компанії, залучення інвесторів тощо. Впровадження інновацій, розвиток креативних галузей та цифровізації значно збільшують важливість захисту та ефективного управління інтелектуальними активами. У цьому контексті аудит прав інтелектуальної власності виступає не лише інструментом перевірки достовірності обліку цих активів, але й механізмом забезпечення прозорості та ефективності їх використання.

Аудит є одним з методів фінансового контролю, об’єктом здійснення якого можуть бути і права інтелектуальної власності. В умовах глобалізації виникає потреба у дослідженні прав інтелектуальної власності як об’єкту аудиту.

Мета. Стаття має на меті дослідження прав інтелектуальної власності як нематеріального активу підприємства та з’ясування його сутності як об’єкту аудиту, що передбачає перевірку правильності обліку, використання та захисту об’єктів прав інтелектуальної власності.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є нормативно-правове забезпечення прав інтелектуальної власності, праці вітчизняних та зарубіжних авторів, що провадять дослідження у царині бухгалтерського обліку і аудиту. В цій статті використано загальнонаукові методи дослідження, зокрема, опису, систематизації та групування, порівняння, теоретичного узагальнення, критичного аналізу.

Результати. В сучасних умовах наукова економічна та юридична література не містить уніфікованого визначення терміну «права інтелектуальної власності як об’єкт аудиту», що свідчить про недостатність досліджень з даного напрямку. Виокремлення передумов розвитку аудиту в цілому сприятиме з’ясуванню сутності аудиту об’єктів прав інтелектуальної власності як окремої наукової категорії.

Автором висвітлено результати дослідження аудиту об’єктів прав інтелектуальної власності, сформульовано авторське визначення терміну «права інтелектуальної власності як об’єкт аудиту».

Перспективи. Результати проведеного дослідження сприятимуть удосконаленню аудиту як незалежної перевірки, що передбачає правильність обліку, використання та захисту об’єктів прав інтелектуальної власності.

Ключові слова: аудит, об’єкти права інтелектуальної власності, аудит права інтелектуальної власності, аудиторська діяльність, аудиторські послуги, оцінка, нематеріальні активи, об’єкт аудиту.

Summary. Introduction. In modern conditions of knowledge economy development intellectual property becomes one of the key assets of enterprises, organizations, national economies. Intellectual property right refers to intangible assets, it has no physical form, but may have significant economic value. In the context of globalization, there is a need to study intellectual property right as an object of audit.

Purpose. In modern conditions, the scientific economic literature does not contain a clear definition of the audit of intellectual property objects, there are not enough researches in this area. Highlighting the prerequisites for the genesis and development of the audit as a whole will help clarify the essence of the audit of intellectual property rights as a separate scientific category.

The article is aimed at studying intellectual property rights as an intangible asset of an enterprise and clarifying its essence as an object of audit, which involves checking the correctness of accounting, use and protection of intellectual property.

Materials and methods. The author of this article used general scientific methods of research, in particular, description, systematization and grouping, comparison, theoretical generalization, critical analysis, which helps to appropriate conclusions were made.

Results. Highlighting the prerequisites for the development of the audit as a whole will help clarify the essence of the audit of intellectual property rights as a separate scientific category. The author presents the results of the study of intellectual property rights as an object of audit. Along the way, the author's definition of the term «intellectual property rights as an object of audit» is formulated.

Discussion. The results of the study and the author's proposed definition of the term «intellectual property rights as an object of audit» will contribute to the improvement of differentiation of methods of financial control, concretization of audit as an independent audit, which implies the correctness of accounting, use and protection of intellectual property, creating conditions for a more complete study of this subject of research.

Key words: audit, objects of intellectual property rights, audit of intellectual property rights, audit activities, audit services, valuation, intangible assets, object of audit

Постановка проблеми. З розвитком економічних відносин все більшої актуальності набувають питання, пов'язані з обліком та аудитом нематеріальних активів підприємств. Термін «аудит» у загальному вигляді унормовано спеціальним законодавством України, проте тонкощі проведення аудиту права інтелектуальної власності потребують законодавчої визначеності та конкретизації. В світлі зазначеного наукового попиту заслугове право інтелектуальної власності як об'єкт аудиту.

На сьогодні питання проведення та здійснення аудиту регламентовано Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [1]. Відсутність чіткого законодавчого закріплення терміну «аудит об'єктів інтелектуальної власності» обумовлює актуальність та необхідність проведення цього дослідження. Тож актуальним є аналіз виокремлення прав інтелектуальної власності як об'єкту аудиту, його нормативно-правового забезпечення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

В сучасних умовах поряд з матеріальними активами чинником забезпечення прибутковості суб'єкта господарювання є і нематеріальні активи, до яких належать об'єкти прав інтелектуальної власності. Тому для ефективного використання нематеріальних активів необхідною є їх оцінка, облік та подальший аудит. Різноманітні аспекти аудиту об'єктів прав інтелектуальної власності вже неодноразово викликали науковий інтерес та були предметом наукових пошуків таких науковців-теоретиків та практиків: О. М. Бондаренко [7], О. І. М. Вагнера [5], В. Ю. Вострякової [9], О. С. Гавриловської [3], Т. О. Гусаковської [6], О. Р. Звітюк [7], Є. О. Кривицької та О. В. Круковської [4], О. П. Кундрі-Висоцької [5], О. М. Матвеевої [7], Г. В. Махової [9], Джеймс Х. Моллер [8], Я. В. Олійник [10], Т. В. Польової [2], М. М. Савчук [4], Л. О. Святного [6], Ю. В. Сташенко [3].

Водночас дослідження прав інтелектуальної власності як об'єкту аудиту потребує більш ретельної уваги з боку наукової спільноти, оскільки цінність інтелектуальної власності та її важливість для дого-

вірних відносин суб'єкта господарювання є безумовною, а інколи — критично необхідною.

Мета статті — розкриття змісту прав інтелектуальної власності як об'єкту аудиту та визначення сутності терміну «права інтелектуальної власності як об'єкт аудиту».

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-правове регулювання прав інтелектуальної власності; 2) праці вітчизняних та зарубіжних науковців, які провадять дослідження у сфері бухгалтерського обліку і аудиту.

Виклад основного матеріалу. Об'єктом контролю можуть бути як виробничі процеси, так і майно суб'єкта господарювання. Майно суб'єкта господарювання включає як матеріальні, так і нематеріальні активи, до яких належать об'єкти інтелектуальної власності. Тож їх оцінка і контроль необхідні для формування та належного обліку об'єктів права інтелектуальної власності, їх подальшого ефективного використання.

Т. В. Польовою визначено місце нематеріальних активів у інноваційних процесах підприємств, яка розкрила економічну та облікову сутність такого виду ресурсу, зазначивши, що такі поняття як «нематеріальні активи» та «нематеріальні ресурси» утворюються на різних етапах створення і набуття прав на результати інтелектуальної власності [2, с. 5].

Розуміння економічної сутності «нематеріальних активів» висвітлюють О. С. Гавриловський та Ю. В. Сташенко: на їх погляд, нематеріальні активи — це об'єкти, які не мають матеріальної форми, фізичних властивостей, але мають вартісну оцінку та приносять дохід [3, с. 325].

Маємо зазначити, що на цей час щодо об'єктів прав інтелектуальної власності як окремого напрямку аудиту існують неоднозначність тлумачення та розуміння.

Так, окремі науковці, М. М. Савчук, Є. О. Кривицька, О. В. Круковська, розглядають аудит об'єктів прав інтелектуальної власності як крок до їх захисту — правової охорони та використання об'єктів інтелектуальної власності. На їх думку, аудит

об'єктів прав інтелектуальної власності передбачає експертизу юридичних і облікових документів, нематеріальних активів, які відносяться до об'єктів прав інтелектуальної власності, а саме: торгова марка, корисна модель, винахід, промисловий зразок, предмети авторського права — твори науки, літератури, мистецтва [4, с. 271]. Метою аудиту об'єктів прав інтелектуальної власності є, перш за все, виявлення наявних об'єктів прав інтелектуальної власності, отримання інформації про їх склад, стан реєстрації та правового захисту.

В той же час, О.П. Кундря-Висоцька та І.М. Вагнер метою аудиту операцій з об'єктами прав інтелектуальної власності називають «формування думки про достовірність і законність операцій, що здійснюються на підприємстві з об'єктами інтелектуальної власності» [5, с. 147].

Т.О. Гусаковська та Л.О. Святний зазначають, що аудит інтелектуальної власності сприяє її ідентифікації та захисту [6, с. 167], а також зауважують, що без належного оформлення угод про передачу об'єктів інтелектуальної власності суб'єкт господарювання не матиме в майбутньому в своєму розпорядженні інтелектуальну власність.

В той же час цікавою вбачається позиція О.М. Бондаренко, О.М. Матвеевої та О.Р. Звітюк, які, досліджуючи особливості проведення аудиту нематеріальних активів, визначають останній як перевірку наявності бухгалтерських та юридичних документів для підтвердження права володіння цими активами та правильності і своєчасності постановки нематеріальних активів на балансі [7].

На підставі аналізу вищенаведеного, можна констатувати, що в наукових публікаціях зустрічаються поняття «аудит об'єктів інтелектуальної власності», «аудит інтелектуальної власності», «аудит операцій з об'єктами інтелектуальної власності», «аудит нематеріальних активів», що не є тотожними та які потрібно розмежовувати.

В зарубіжних дослідженнях можна зустріти термін «аудит портфеля об'єктів інтелектуальної власності» (англ. The Patent Portfolio Audit): Джеймс Х. Моллер визначає аудит портфеля об'єктів інтелектуальної власності через «процес, за допомогою якого компанія переглядає статус всіх виданих патентів, патентних заявок, які очікують розгляду, та інших ліцензованих патентних прав, і включає повну інвентаризацію та загальну організацію всієї інформації, дотичної до наявних об'єктів інтелектуальної власності — патентів, їх власників» [8].

На думку В.Ю. Вострякової та Г.В. Махової, володіння максимально повною інформацією про об'єкти інтелектуальної власності, розуміння їх цінності і вартості може сприяти створенню культури компанії, її бренду, іміджу, що зумовлює необхідність проведення аудиту об'єктів інтелектуальної власності, під яким ці науковці розуміють «систематичний огляд та оцінку інтелектуальної власності, якою

володіє, користується, розпоряджається компанія, для уникнення ризиків і проблем та впровадження кращих практик управління інтелектуальною власністю» [9, с. 113].

Як слушно зазначає Я.В. Олійник, «понятійний апарат наукового пізнання формується передусім шляхом асиміляції понять із інших галузей знань» [10, с. 112]. З цією тезою доречно погодитись, адже економічний та правовий категоріальний апарат є взаємозалежним: норми права врегульовують визначення термінів, які в подальшому застосовуються як економістами, так і правниками.

З огляду на проаналізовані концептуальні підходи до економічної сутності права інтелектуальної власності як об'єкта аудиту, необхідним вбачається аналіз його правової складової. Доцільно звернутись до статті 418 Цивільного кодексу України (далі — ЦКУ) [11], якою визначено, що «право інтелектуальної власності — це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності», а також до статті 420 ЦКУ, якою визначено вичерпний перелік *об'єктів права* інтелектуальної власності (тут і далі курсив — авт.), до яких належать: літературні та художні твори; комп'ютерні програми; компіляції даних (бази даних); виконання; фонограми, відеограми, програми організацій мовлення; наукові відкриття; винаходи, корисні моделі, промислові зразки; компонування напівпровідникових виробів; раціоналізаторські пропозиції; сорти рослин, породи тварин; комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення; комерційні таємниці. Термінологічне словосполучення «*об'єкти права* інтелектуальної власності» наявне також в Наказі Міністерства фінансів України від 22.11.2004 № 732 «Про затвердження типових форм первинного обліку *об'єктів права* інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів» [12].

Інтелектуальна власність, як об'єкт аудиту, є важливим нематеріальним активом, що впливає на фінансовий стан суб'єкта господарювання. З аналізу змісту вищезазначеної статті 420 ЦКУ доречним вбачається зауважити, що права інтелектуальної власності, як об'єкт аудиту, включають авторські права, патенти, торговельні марки, комерційні таємниці та інші об'єкти, які потребують ретельного обліку і захисту.

За даними Українського національного офісу інтелектуальної власності та інновацій (УКРНОІВІ) з 1992 року станом на 1 січня 2025 року було зареєстровано 699289 об'єктів промислової власності [13].

Зазначені об'єкти промислової власності потребують обліку та аудиту, що необхідно для забезпечення їх правового захисту, належного управління, оцінки економічної цінності та мінімізації ризиків, пов'язаних із порушенням прав чи втратою охоронних документів.

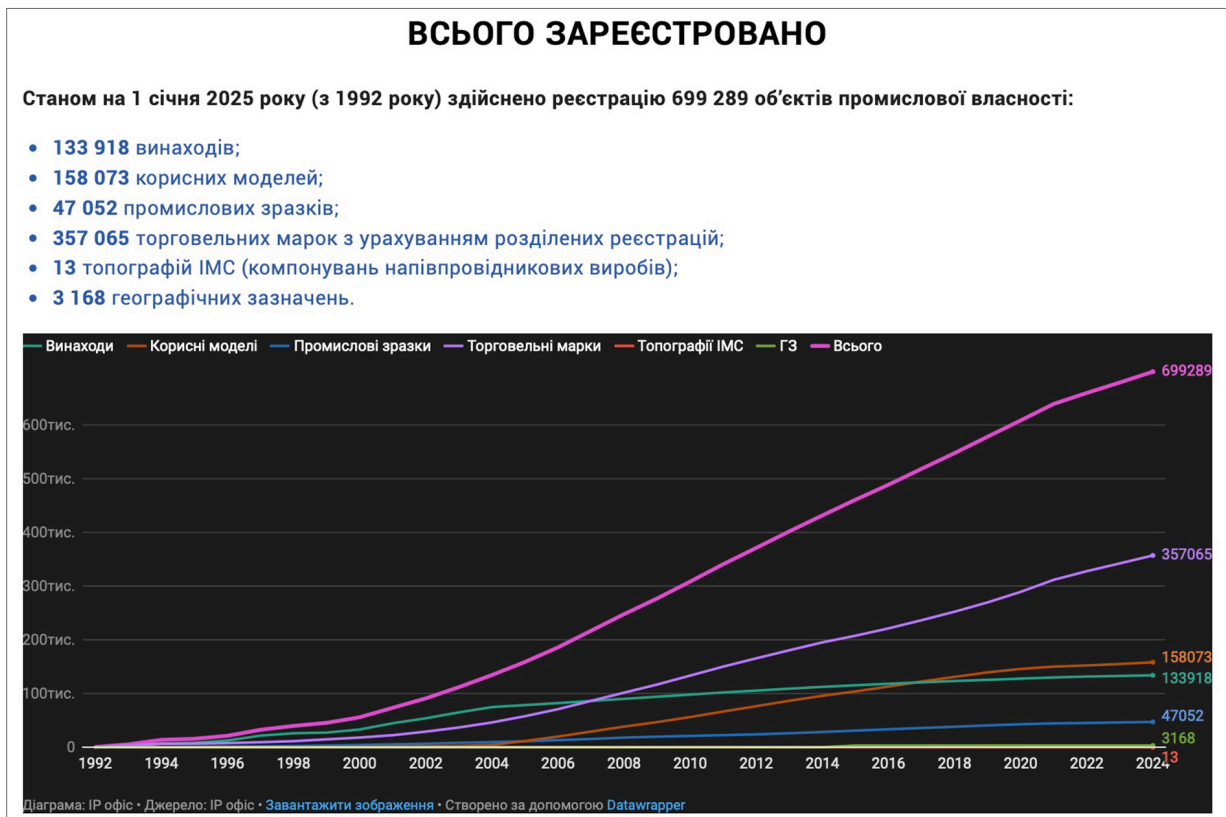

Рис. 1. Статистика зареєстрованих об'єктів промислової власності
Джерело: систематизовано автором на основі [13]

Перелічені елементи права інтелектуальної власності дістали свого нормативно-правового регулювання, зокрема в спеціальних законах України «Про авторське право і суміжні права» [14], «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» [15], «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі»

[16], «Про охорону прав на промислові зразки» [17]. «Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів» [18]. Крім того, різні об'єкти права інтелектуальної власності мають різний строк правової охорони. Наприклад, авторське право діє протягом життя автора та 70 років після його смерті, тоді

Рис. 2. Строк правової охорони об'єктів інтелектуальної власності
Джерело: авторська розробка на основі [14]

як строк дії патенту на винахід становить 20 років, а на корисну модель — 10 років. Торговельні марки можуть використовуватися необмежено за умови продовження строку дії їх охоронного документа. Це обов'язково потрібно враховувати під час проведення обліку та аудиту об'єктів інтелектуальної власності.

За результатами проведеного дослідження пропонується авторське визначення терміну «права інтелектуальної власності як об'єкт аудиту», який можна визначити як сукупність нематеріальних активів, створених та/або набутих суб'єктом господарювання, які можуть мати чи мають економічну цінність, і потребують перевірки з метою забезпечення їх обліку, правового захисту, ефективного використання та розпорядження.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Права інтелектуальної власності є

складним, але не менш важливим об'єктом аудиту, який потребують спеціалізованих знань та навичок. Проведення аудиту об'єктів інтелектуальної власності дозволяє не лише покращити якість фінансової звітності суб'єктів господарювання, але й мінімізувати ризики, що пов'язані з порушенням прав на нематеріальні активи. На жаль, тривалий час спостерігаються системні порушення прав інтелектуальної власності, тому досі актуальним залишається проведення аудиту легітимності використання об'єктів права інтелектуальної власності, які використовуються суб'єктом господарювання під час здійснення підприємницької діяльності. В умовах глобалізації та цифровізації бізнесу аудит прав інтелектуальної власності є ключовим інструментом ефективного управління нематеріальними активами.

Література

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 № 2258-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#n6> (дата звернення: 30.12.2024).
2. Польова Т. О. Облік, аудит і аналіз нематеріальних активів: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.06.04 — бухгалтерський облік, аналіз та аудит: наук. кер. Л. М. Котенко; Харківський держ. ун-т харч. та торгівлі. Харків, 2006. 23 с. URL: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/40509/1/aref_POL_OVA.pdf (дата звернення: 30.12.2024).
3. Гавриловський О. С., Сташенко Ю. В. Нематеріальні активи, особливості їх обліку та аудиту. *Молодий вчений*. 2019. № 7 (71). С. 324–328. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-7-71-65>.
4. Савчук М. М., Кривицька Є. О., Круковська О. В. Аудит об'єктів інтелектуальної власності. *Актуальні аспекти розвитку підприємств аграрної сфери: облік, аудит та оподаткування: матер. Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції*. 22–23 листопада 2018 р. Херсон: ДВНЗ «ХДАУ», 2018. С. 271–273. URL: <http://surl.li/yzbnbr> (дата звернення: 30.12.2024).
5. Кундря-Висоцька О. П., Вагнер І. М. Особливості аудиту об'єктів інтелектуальної власності у вітчизняній практиці. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2016. Вип. 2 (118). С. 146–150. URL: [http://ird.gov.ua/sep/sep20162\(118\)/sep20162\(118\)_146_Kundrya-VysotskaO,VahnerI.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20162(118)/sep20162(118)_146_Kundrya-VysotskaO,VahnerI.pdf) (дата звернення: 30.12.2024).
6. Гусаковська Т. О., Святний Л. О. Аудит портфеля об'єктів інтелектуальної власності як необхідна умова розвитку бізнесу. *Управління розвитком соціально-економічних систем: матер. VIII Міжнародної науково-практичної конференції*. 21–22 березня 2024 р. Харків : ДБУ, 2024. С. 166–168.
7. Бондаренко О. М., Матвеева О. М., Звірюк О. Р. Особливості проведення аудиту нематеріальних активів. *Економіка та суспільство*. 2021. № 26. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-48>.
8. Moeller J. H. Patent Information Analysis for Strategic Business Decisions — The Patent Portfolio Audit. Jan 21, 2019. URL: <https://medium.com/@AlphaDataIQ/patent-information-analysis-for-strategic-business-decisions-the-patent-portfolio-audit-b116adef18> (дата звернення: 30.12.2024).
9. Вострякова В. Ю., Махова Г. В. Методичні засади аудиту об'єктів інтелектуальної власності. *Економіка підприємства: теорія та практика: зб. матеріалів VIII Міжнар. наук.-практ. конф.* м. Київ, 12–13 жовт. 2020 р. Київ : КНЕУ, 2020. С. 113–114.
10. Олійник Я. В. Система бухгалтерського обліку: питання термінології. *Фінанси України*. 2011. № 5. С. 112–118. URL: https://finukr.org.ua/docs/FU_11_05_112_uk.pdf (дата звернення: 31.12.2024).
11. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n2243> (дата звернення: 31.12.2024).
12. Про затвердження типових форм первинного обліку об'єктів права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів : Наказ Міністерства фінансів України від 22.11.2004 № 732. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1580-04#Text> (дата звернення: 31.12.2024).
13. ДП «Український інститут інтелектуальної власності»: офіційний вебсайт. URL: <https://ukrpatent.org/uk/articles/ukrnoivi-total-registration> (дата звернення: 01.01.2025).
14. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n855> (дата звернення: 31.12.2024).

15. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг : Закон України від 15.12.1993 № 3689-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#Text> (дата звернення: 31.12.2024).
16. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі : Закон України від 15.12.1993 № 3687-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#Text> (дата звернення: 31.12.2024).
17. Про охорону прав на промислові зразки : Закон України від 15.12.1993 № 3688-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12#Text> (дата звернення: 31.12.2024).
18. Про охорону прав на компоновання напівпровідникових виробів : Закон України від 05.11.1997 № 621/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/621/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 31.12.2024).

References

1. Pro audyt finansovoi zvitnosti ta audytorsku diialnist: Zakon Ukrainy vid 21.12.2017 № 2258-VII. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3125-12/ed19930422#o15> [in Ukrainian].
2. Polova T. O. Oblik, audyt i analiz nematerialnykh aktiviv: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.06.04 — bukhhalterskyi oblik, analiz ta audyt: nauk. ker. L. M. Kotenko; Kharkivskiy derzh. un-t kharch. ta torhivli. Kharkiv, 2006. 23 s. Retrieved from https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/40509/1/aref_POL_OVA.pdf [in Ukrainian].
3. Havrylovskiy O. S., Stashenko Yu. V. Nematerialni aktyvy, osoblyvosti yikh obliku ta audytu. *Molodyi vchenyi*. 2019. № 7 (71). S. 324–328. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-7-71-65> [in Ukrainian].
4. Savchuk M. M., Kryvytska Ye. O., Krukovska O. V. Audyt obektiv intelektualnoi vlasnosti. *Aktualni aspekty rozvytku pidpriemstv ahrarnoi sfery: oblik, audyt ta opodatkuvannia: materialy Vseukrainskoi naukovopraktychnoi internet-konferentsii*. 22–23 lystopada 2018 r. Kherson: DVNZ “KhDAU”, 2018. S. 271–273. Retrieved from: <http://surl.li/yzbnbr> [in Ukrainian].
5. Kundria-Vysotska O. P., Vahner I. M. Osoblyvosti audytu obektiv intelektualnoi vlasnosti u vitchyzniani praktytisi. *Bukhhalterskyi oblik, analiz ta audyt*. 2016. Vyp. 2 (118). S. 146–150. Retrieved from: [http://ird.gov.ua/sep/sep20162\(118\)/sep20162\(118\)_146_Kundria-VysotskaO,VahnerI.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20162(118)/sep20162(118)_146_Kundria-VysotskaO,VahnerI.pdf) [in Ukrainian].
6. Husakovska T. O., Sviatnyi L. O. Audyt portfelia obektiv intelektualnoi vlasnosti yak neobkhdna umova rozvytku biznesu. *Upravlinnia rozvytkom sotsialno-ekonomichnykh system: mater. VIII Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii*. 21–22 bereznia 2024 r. Kharkiv: DBU, 2024. S. 166–168. [in Ukrainian].
7. Bondarenko O. M., Matvieieva O. M., Zvirniuk O. R. Osoblyvosti provedennia audytu nematerialnykh aktiviv. *Ekonomika ta suspilstvo*. 2021. № 26. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-48> [in Ukrainian].
8. Moeller J. H. Patent Information Analysis for Strategic Business Decisions — The Patent Portfolio Audit. Jan 21, 2019. URL: <https://medium.com/@AlphaDataIQ/patent-information-analysis-for-strategic-business-decisions-the-patent-portfolio-audit-b116adef18>.
9. Vostriakova V. Yu., Makhova H. V. Metodychni zasady audytu obektiv intelektualnoi vlasnosti. *Ekonomika pidpriemstva: teoriia ta praktyka: zb. materialiv VIII Mizhnar. nauk.-prakt. konf.* m. Kyiv, 12–13 zhovt. 2020 r. Kyiv: KNEU, 2020. S. 113–114 [in Ukrainian].
10. Oliinyk Ya. V. Systema bukhhalterskoho obliku: pytannia terminolohii. *Finansy Ukrainy*. 2011. № 5. S. 112–118. Retrieved from: https://finukr.org.ua/docs/FU_11_05_112_uk.pdf [in Ukrainian].
11. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 16.01.2003 № 435-IV. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n2243> [in Ukrainian].
12. Pro zatverdzhennia typovykh form pervynnoho obliku obektiv prava intelektualnoi vlasnosti u skladi nematerialnykh aktiviv: Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 22.11.2004 № 732. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1580-04#Text> [in Ukrainian].
13. DP “Ukrainskyi instytut intelektualnoi vlasnosti”: ofitsiyni vebsait. Retrieved from: <https://ukrpatent.org/uk/articles/ukrnoivi-total-registration> [in Ukrainian].
14. Pro avtorske pravo i sumizhni prava: Zakon Ukrainy vid 01.12.2022 № 2811-IKh. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n855> [in Ukrainian].
15. Pro okhoronu prav na znaky dlia tovariv i posluh: Zakon Ukrainy vid 15.12.1993 № 3689-KhII. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#Text> [in Ukrainian].
16. Pro okhoronu prav na vynakhody i korysni modeli: Zakon Ukrainy vid 15.12.1993 № 3687-KhII. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#Text> [in Ukrainian].
17. Pro okhoronu prav na promyslovi zrazky: Zakon Ukrainy vid 15.12.1993 № 3688-KhII. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12#Text> [in Ukrainian].
18. Pro okhoronu prav na komponuvannia napivprovodnykovykh vyrobiv: Zakon Ukrainy vid 05.11.1997 № 621/97-VR. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/621/97-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].